

Rozkład materiału nauczania chemii w zakresie rozszerzonym dla liceum ogólnokształcącego i technikum – *To jest chemia*
Klasa 1 b po szkole podstawowej

Nr lekcji	Treści nauczania (temat lekcji)	Liczba godzin na realizację	Umiejętności – wymagania szczegółowe. Uczeń:	Doświadczenia/przykłady (wyróżnione zostały obowiązkowe doświadczenia chemiczne)	Ogólne i szczegółowe wymagania podstawy programowej
1.	Wprowadzenie do metody naukowej	1	• podaje nazwy wybranego szkła i sprzętu laboratoryjnego oraz określa jego przeznaczenie • stosuje zasady BHP obowiązujące w pracowni chemicznej • rozpoznaje piktogramy i wyjaśnia ich znaczenie • wie, jak przeprowadzić doświadczenie chemiczne (określa problem badawczy, proponuje i weryfikuje hipotezę) • zna wymagania i sposób oceniania nauczyciela	Przykład 1. Otrzymywanie kwasu fosforowego(V) Przykład 2. Reakcja miedzi z kwasami	III. Opanowanie czynności praktycznych. Uczeń: 1) bezpiecznie posługuje się sprzętem laboratoryjnym i odczynnikami chemicznymi 2) projektuje i przeprowadza doświadczenia chemiczne, rejestruje ich wyniki w różnej formie, formułuje obserwacje, wnioski oraz wyjaśnienia 3) stosuje elementy metodologii badawczej (określa problem badawczy, formułuje hipotezy oraz proponuje sposoby ich weryfikacji) 4) przestrzega zasad bezpieczeństwa i higieny pracy
Budowa atomu. Układ okresowy pierwiastków chemicznych (20 godzin lekcyjnych)					
2.	Budowa atomu	1	• przedstawia ewolucję poglądów dotyczących budowy materii • omawia budowę atomu • wymienia i charakteryzuje podstawowe cząstki wchodzące w skład atomu		II. Rozumowanie i zastosowanie nabytej wiedzy do rozwiązywania problemów. Uczeń: 5) wykorzystuje wiedzę i dostępne informacje do rozwiązywania problemów chemicznych z zastosowaniem metody naukowej 6) stosuje poprawną terminologię
3. 4.	Elementy mechaniki kwantowej w ujęciu jakościowym	2	• wyjaśnia pojęcie <i>dualizm korpuskularno--falowy</i> • podaje treść zasady nieoznaczoności	Przykład 3. Ustalanie liczby stanów kwantowych, gdy $n = 1$ Przykład 4. Ustalanie liczby	Uczeń: II. 1) na podstawie dualnej natury elektronu wyjaśnia kwantowo-mechaniczny model

Nr lekcji	Treści nauczania (temat lekcji)	Liczba godzin na realizację	Umiejętności – wymagania szczegółowe. Uczeń:	Doświadczenia/przykłady (wyróżnione zostały obowiązkowe doświadczenia chemiczne)	Ogólne i szczegółowe wymagania podstawy programowej
			Heisenberga • wyjaśnia pojęcie <i>orbital atomowy</i> • podaje typy orbitali atomowych i rysuje ich kształty • wyjaśnia pojęcie <i>stan kwantowy elektronu</i> w atomie lub jonie i opisuje go za pomocą liczb kwantowych • podaje treść zakazu Pauliego • ustala liczby stanów kwantowych dla powłoki elektronowej K ($n = 1$) • ustala liczby stanów kwantowych dla powłoki elektronowej L ($n = 2$) • określa liczby kwantowe dla powłoki elektronowej M ($n = 3$)	stanów kwantowych dla powłoki elektronowej L Przykład 5. Określanie liczb kwantowych dla powłoki elektronowej M	budowy atomu II. 2) interpretuje wartości liczb kwantowych; opisuje stan elektronu w atomie za pomocą liczb kwantowych; stosuje pojęcia: powłoka, podpowłoka, stan orbitalny, spin elektronu
5. 6. 7.	Konfiguracja elektronowa atomów	3	• podaje treść reguły Hunda • zapisuje konfiguracje elektronowe atomów i jonów wybranych pierwiastków chemicznych za pomocą liczb kwantowych • zapisuje konfigurację elektronową atomów pierwiastków chemicznych w postaci schematu klatkowego • zapisuje konfigurację elektronową atomów pierwiastków chemicznych w postaci skróconej • wyjaśnia pojęcia: <i>elektrony walencyjne</i> i <i>rdzeń atomowy</i> • ustala konfigurację elektronową atomów i jonów	Przykłady 6. i 7. Ustalanie konfiguracji elektronowej atomów Przykład 8. Ustalanie konfiguracji elektronowej anionu Przykład 9. Ustalanie konfiguracji elektronowej kationu	Uczeń: II. 3) stosuje zasady rozmieszczania elektronów na orbitalach (zakaz Pauliego i regułę Hunda) w atomach pierwiastków wieloelektronowych II. 4) pisze konfiguracje elektronowe atomów pierwiastków do $Z = 38$ oraz ich jonów o podanym ładunku, uwzględniając przynależność elektronów do podpowłok (zapisy konfiguracji: pełne, skrócone i schematy klatkowe)
8.	Liczba atomowa i liczba masowa	1	• wymienia jednostki (rzęd wielkości), w jakich podaje się rozmiar i masę atomów pierwiastków chemicznych • wyjaśnia pojęcia: <i>jednostka masy</i>	Przykład 10. Obliczanie masy atomu Przykład 11. Obliczanie masy	II. Rozumowanie i zastosowanie nabytej wiedzy do rozwiązywania problemów. Uczeń:

Nr lekcji	Treści nauczania (temat lekcji)	Liczba godzin na realizację	Umiejętności – wymagania szczegółowe. Uczeń:	Doświadczenia/przykłady (wyróżnione zostały obowiązkowe doświadczenia chemiczne)	Ogólne i szczegółowe wymagania podstawy programowej
			atomowej, masa atomowa, masa cząsteczkowa, liczba atomowa i liczba masowa • odczytuje z układu okresowego liczby atomowe i masy atomowe wybranych pierwiastków chemicznych • oblicza masy cząsteczkowe wybranych związków chemicznych	atomowej Przykład 12. Obliczanie masy cząsteczkowej Przykład 13. Obliczanie masy cząsteczkowej hydratu	5) wykorzystuje wiedzę i dostępne informacje do rozwiązywania problemów chemicznych z zastosowaniem metody naukowej 6) stosuje poprawną terminologię 7) wykonuje obliczenia dotyczące praw chemicznych
9. 10. 11.	Izotopy	3	• wyjaśnia pojęcie <i>izotopy</i> • analizuje, dlaczego masa atomowa pierwiastka chemicznego z reguły nie jest liczbą całkowitą • oblicza masę atomową pierwiastka chemicznego o znanym składzie izotopowym • oblicza zawartość procentową izotopów w pierwiastku chemicznym	Przykład 14. Obliczanie średniej masy atomowej Przykład 15. Obliczanie zawartości procentowej izotopów w pierwiastku chemicznym	Uczeń: I. 1) stosuje pojęcia: nuklid, izotop [...] I. 3) oblicza masę atomową pierwiastka na podstawie jego składu izotopowego i mas atomowych izotopów; ustala skład izotopowy pierwiastka na podstawie jego masy atomowej i mas atomowych izotopów (dla pierwiastków występujących w przyrodzie w postaci mieszaniny dwóch naturalnych izotopów)
12. 13.	Promieniotwórczość naturalna i sztuczna	2	• wyjaśnia, na czym polega zjawisko promieniotwórczości naturalnej • określa rodzaje i właściwości promieniowania α, β oraz γ • wymienia przykłady naturalnych przemian jądrowych • wyjaśnia pojęcie <i>szereg promieniotwórczy</i> • wyjaśnia pojęcie <i>promieniotwórczość sztuczna</i> • omawia przebieg kontrolowanej i niekontrolowanej reakcji łańcuchowej • wymienia przykłady praktycznego	Przykład 16. Analiza wykresu zmiany masy izotopu promieniotwórczego w zależności od czasu Przykład 17. Wyznaczanie masy izotopu promieniotwórczego na podstawie okresu półtrwania	Uczeń: I. 4) oblicza zmianę masy promieniotwórczego nuklidu w określonym czasie, znając jego okres półtrwania; pisze równania naturalnych przemian promieniotwórczych (α, β^-) oraz sztucznych reakcji jądrowych IV. 4) [...] wyznacza okres półtrwania

Nr lekcji	Treści nauczania (temat lekcji)	Liczba godzin na realizację	Umiejętności – wymagania szczegółowe. Uczeń:	Doświadczenia/przykłady (wyróżnione zostały obowiązkowe doświadczenia chemiczne)	Ogólne i szczegółowe wymagania podstawy programowej
			wykorzystania zjawiska promieniotwórczości • analizuje zmiany masy izotopu promieniotwórczego w zależności od czasu • wyznacza masę izotopu promieniotwórczego na podstawie okresu półtrwania • omawia zastosowania izotopów		
14. 15.	Budowa układu okresowego pierwiastków chemicznych	2	• definiuje pojęcie <i>pierwiastek chemiczny</i> • omawia próby uporządkowania pierwiastków chemicznych • wyjaśnia kryterium klasyfikacji pierwiastków chemicznych przez D. Mendelejewa • omawia budowę współczesnego układu okresowego pierwiastków chemicznych	Przykład 18., 19. i 20. Interpretacja podstawowych informacji zawartych w układzie okresowym pierwiastków chemicznych	Uczeń: I. 2) odczytuje w układzie okresowym masy atomowe pierwiastków [...] X. 1) opisuje podobieństwa we właściwościach pierwiastków w grupach układu okresowego i zmienność właściwości w okresach
16. 17.	Budowa atomu a położenie pierwiastka chemicznego w układzie okresowym	2	• wyjaśnia, jakich informacji dostarcza znajomość położenia pierwiastka chemicznego w układzie okresowym • podaje podstawowe informacje o pierwiastku chemicznym na podstawie jego położenia w układzie okresowym • określa liczby protonów, elektronów, elektronów walencyjnych i powłok elektronowych w atomie na podstawie położenia pierwiastka chemicznego w układzie okresowym • analizuje zmienność charakteru chemicznego pierwiastków grup głównych w zależności od położenia w układzie okresowym • określa przynależność pierwiastków		Uczeń: II. 5) określa przynależność pierwiastków do bloków konfiguracyjnych: <i>s</i> , <i>p</i> i <i>d</i> układu okresowego na podstawie konfiguracji elektronowej; wskazuje związek między budową elektronową atomu a położeniem pierwiastka w układzie okresowym [...]

Nr lekcji	Treści nauczania (temat lekcji)	Liczba godzin na realizację	Umiejętności – wymagania szczegółowe. Uczeń:	Doświadczenia/przykłady (wyróżnione zostały obowiązkowe doświadczenia chemiczne)	Ogólne i szczegółowe wymagania podstawy programowej
			chemicznych do bloków konfiguracyjnych <i>s, p, d</i> układu okresowego		
18. 19.	Podsumowanie i powtórzenie wiadomości	2			
20.	Sprawdzian wiadomości i umiejętności	1			
21.	Omówienie wyników i analiza sprawdzianu	1			
Wiązania chemiczne (18 godzin lekcyjnych)					
22.	Elektroujemność pierwiastków chemicznych	1	- definiuje pojęcie <i>elektroujemność</i> - omawia zmienność elektroujemności pierwiastków chemicznych w układzie okresowym - wskazuje pierwiastki elektrododatnie i elektroujemne w układzie okresowym - wyjaśnia regułę dubletu i regułę oktetu elektronowego		Uczeń: II. 5) [...] wskazuje związek między budową elektronową atomu a położeniem pierwiastka w układzie okresowym i jego właściwościami fizycznymi (np. promieniem atomowym, energią jonizacji) i chemicznymi
23. 24. 25. 26. 27.	Rodzaje wiązań chemicznych	5	- wyjaśnia pojęcie <i>wartościowość</i> pierwiastka chemicznego - wyjaśnia zależność między długością a energią wiązania chemicznego - wyjaśnia, w jaki sposób powstają orbitale molekularne - definiuje pojęcia: <i>wiązanie σ</i> i <i>wiązanie π</i> - omawia sposób powstawania wiązania jonowego - wyjaśnia pojęcie <i>energia jonizacji</i> - wymienia warunki powstawania wiązania jonowego - zapisuje równania reakcji powstawania		Uczeń: III. 1) określa rodzaj wiązania (jonowe, kowalencyjne (atomowe) niespolaryzowane, kowalencyjne (atomowe) spolaryzowane, donorowo-akceptorowe (koordynacyjne)) na podstawie elektroujemności oraz liczby elektronów walencyjnych atomów łączących się pierwiastków III. 2) ilustruje graficznie oraz opisuje powstawanie wiązań kowalencyjnych i jonowych; pisze

Nr lekcji	Treści nauczania (temat lekcji)	Liczba godzin na realizację	Umiejętności – wymagania szczegółowe. Uczeń:	Doświadczenia/przykłady (wyróżnione zostały obowiązkowe doświadczenia chemiczne)	Ogólne i szczegółowe wymagania podstawy programowej
			jonów i tworzenia wiązania jonowego • omawia sposób powstawania cząsteczek pierwiastków chemicznych • określa rodzaj wiązań chemicznych w cząsteczkach pierwiastków chemicznych • wyjaśnia sposób powstawania wiązania kowalencyjnego niespolaryzowanego w cząsteczkach pierwiastków chemicznych • omawia mechanizm powstawania wiązania kowalencyjnego spolaryzowanego • wyjaśnia pojęcie <i>dipol</i> • wyjaśnia pojęcie <i>wiązanie koordynacyjne</i> • wskazuje donor i akceptor pary elektronowej w wiązaniu koordynacyjnym • wyjaśnia istotę wiązania metalicznego • opisuje podstawowe właściwości metali na podstawie znajomości wiązania metalicznego		wzory elektronowe typowych cząsteczek związków kowalencyjnych i jonów złożonych, z uwzględnieniem wiązań koordynacyjnych III. 5) określa typ wiązania (σ i π) w cząsteczkach związków nieorganicznych [...]; opisuje powstawanie orbitali molekularnych
28.	Oddziaływania międzycząsteczkowe	1	• wyjaśnia sposób powstawania wiązania wodorowego • określa wpływ wiązania wodorowego na nietypowe właściwości wody • wyjaśnia pojęcie <i>siły van der Waalsa</i>		Uczeń: III. 6) opisuje i przewiduje wpływ [...] oddziaływań międzycząsteczkowych (siły van der Waalsa, wiązania wodorowe) [...] na właściwości fizyczne substancji nieorganicznych [...]; wskazuje te cząsteczki i fragmenty cząsteczek, które są polarne, oraz te, które są niepolarne
29.	Wpływ rodzaju	1	• podaje przykłady i określa właściwości		Uczeń:

Nr lekcji	Treści nauczania (temat lekcji)	Liczba godzin na realizację	Umiejętności – wymagania szczegółowe. Uczeń:	Doświadczenia/przykłady (wyróżnione zostały obowiązkowe doświadczenia chemiczne)	Ogólne i szczegółowe wymagania podstawy programowej
	wiązania chemicznego na właściwości substancji		substancji o wiązaniach jonowych • podaje przykłady i określa właściwości substancji o wiązaniach kowalencyjnych • określa właściwości substancji o wiązaniach metalicznych (metale i stopy metali) • porównuje właściwości substancji jonowych, cząsteczkowych, kowalencyjnych, metalicznych i o wiązaniach wodorowych • wyjaśnia wpływ rodzaju wiązania na właściwości substancji		III. 6) opisuje i przewiduje wpływ rodzaju wiązania (jonowe, kowalencyjne, metaliczne), oddziaływań międzycząsteczkowych (siły van der Waalsa, wiązania wodorowe) oraz kształtu drobin na właściwości fizyczne substancji nieorganicznych [...] III. 7) wnioskuje o rodzaju wiązania na podstawie obserwowanych właściwości substancji III. 8) porównuje właściwości fizyczne substancji tworzących kryształy jonowe, kowalencyjne, molekularne oraz metaliczne X. 2) opisuje podstawowe właściwości fizyczne metali i wyjaśnia je na podstawie znajomości natury wiązania metalicznego
30. 31. 32.	Hybrydyzacja orbitali atomowych	3	• wyjaśnia pojęcia: <i>stan podstawowy</i> i <i>stan wzbudzony</i> atomu, <i>promocja elektronu</i> • wyjaśnia, na czym polega hybrydyzacja orbitali atomowych • wyjaśnia zależność między typem hybrydyzacji a kształtem orbitali zhybrydowanych • wyjaśnia, na czym polega hybrydyzacja sp, sp^2, sp^3 • przedstawia graficznie (za pomocą schematu klatkowego) konfigurację stanu podstawowego i stanu wzbudzonego na przykładzie atomów węgla i boru • wyjaśnia budowę cząsteczki metanu na		Uczeń: III. 3) wyjaśnia tworzenie orbitali zhybrydowanych zgodnie z modelem hybrydyzacji, opisuje ich wzajemne ułożenie w przestrzeni III. 4) rozpoznaje typ hybrydyzacji (sp , sp^2 , sp^3) orbitali walencyjnych atomu centralnego w cząsteczkach związków nieorganicznych i organicznych [...]

Nr lekcji	Treści nauczania (temat lekcji)	Liczba godzin na realizację	Umiejętności – wymagania szczegółowe. Uczeń:	Doświadczenia/przykłady (wyróżnione zostały obowiązkowe doświadczenia chemiczne)	Ogólne i szczegółowe wymagania podstawy programowej
			podstawie hybrydyzacji sp^3 • wyjaśnia budowę cząsteczki fluorku boru na podstawie hybrydyzacji sp^2 • wyjaśnia budowę cząsteczki wodoru berylu na podstawie hybrydyzacji sp • określa inne typy hybrydyzacji		
33. 34. 35.	Geometria cząsteczek związków chemicznych	3	• wyjaśnia pojęcia: <i>atom centralny</i>, <i>ligand</i>, <i>liczba koordynacyjna</i> • wyjaśnia zależność między typem hybrydyzacji a kształtem cząsteczki • określa kształt cząsteczki metodą VSEPR • określa kształt jonu metodą VSEPR • określa wpływ wolnych par elektronowych na geometrię cząsteczki • określa wpływ typu hybrydyzacji na kształt cząsteczek, np. tlenku węgla(IV) • wyjaśnia wpływ wolnych par elektronowych na kształt cząsteczki wody i amoniaku • wyjaśnia pojęcia: <i>dipol</i> i <i>moment dipolowy</i>	Przykład 21. Obliczanie liczby przestrzennej L_p i określanie kształtu cząsteczek Przykład 22. Obliczanie liczby przestrzennej L_p i określanie kształtu anionu Przykład 23. Obliczanie liczby przestrzennej L_p i określanie kształtu kationu	Uczeń: III. 4) [...]przewiduje budowę przestrzenną drobin metodą VSEPR; określa kształt drobin (struktura diagonalna, trygonalna, tetraedyczna, piramidalna, V-kształtna)
36. 37.	Podsumowanie i powtórzenie wiadomości	2			
38.	Sprawdzian wiadomości i umiejętności	1			
39.	Omówienie wyników i analiza sprawdzianu	1			

Pozostałe godziny dyspozycji nauczyciela.